Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газета радувл 1923 шера денз ◆ ЕРА, 14 ОКТЯБРЬ, 1982 ШУ. ◆ № 123 (6680). ◆ Мах 3 кеп.

Къонагвардейцашка, «Къонача гварде» турпалий дашка-ноаношка, Ворошиловградски областа город Краснодона къахьегамхошка

Деза коанъостий!

ЧІоагІа дог тохалуш дийтар аз шуи дог цІеия письмо.

Укх деношка из хьаяь 40 шу дизар белгалдоаккха «Къона гварди» — из я советски халкъа, коммунистий, комсомольций, вай башха дикача кагирхой дохалургдоацача къонихчела, социалистически Даьхен моастагІашца лоаттабеча къовсаме уж бохаргбоацаш чІоагІа хилара, сийлахь - боккхача Ленина гІулакха, Октябра гІулакха доалув доацаш мутІахьа хилара символ.

Турпалий - къонагвардейций къаьгтача вахарои къовсамои теІаваеш бакъду хургдар хоаш нийса дина ленински дешаш: «Цlаккха а эшадергдац цуи дукхагІча болхлоштеи ахархоштеи цар лорадер шоай, Советски Іаьдал — къахьегамхой Іаьдал долга хайна, ходенна, бІаргадайна халкъ...».

Доккха, патриотически гІулакх ду оаша, къонагвардейций, Сийлахь - боккхача Даймехка тІем тІа вай халкъа котало сача ээараш а ээараш а болча турпалхой вахарен къовсамеи масал тІа нагий пахи мехкарийи хьалкхебеш Цар тІем тІарча турпала къахьегамо, даим дахаргдолча

пар деnало советски [illegible] деташ ура а уттадаь [illegible] ура а уттаду Даьхе [illegible] бахьан, коммунизм котталкхар дукха керда тІ[illegible] рагІдувлара [illegible] коммунизм [illegible] дахалда дика а [illegible] «Къонача гварде» [illegible] парте, советски [illegible] ленински комсомола турпала традицеш!

Сона гаога а кхетадеш а за лаьттан тІа машар [illegible] ра а чІоагІбара а [illegible] ше хилар. Фашизмаца къовсам лоаттабеш байна [illegible] наш болча наьах, хІинцарча империалистически агрессорашки парна тІо деранна нІий Іоухийтата дулаьмаш бойбета наьах галача дегаш гІайгІанаш, байнараштa, хІанзарча а тІадоагІача я поакалашта хьалхашнарта декхар вай дехкарийла ду кІаьл на луш кхы а чІоагІа машара сийлахь - доккха гІулакх бахьан къовсам лоаттабе. Цу гІулакха вай парте Советски паччахьалкхено да а ду дерг а да де мел детар.

ЦІенача дег тІара лов сона шо ирал долаш, могаш, хьал-торо йолаш хилар, къахьегаме толамаш дахар.

Л. БРЕЖНЕВ.

ТІАДОАГІАЧА ШЕРАРЧА ХЬУВКЪАМА ЙОАКХО ЕШ

КІи-марс чакхбаьннабале а дукха лоархІаме балхаш да хІанз совхозе цхьан ханна дІадахьа дезаш. Кочсаш чуэца йолаьй. ДІахо хьош да гІожа а моша а доакъараш ІалашдеІга. Тахан кхоана ятар санна дІадолалуш да ялатийна дІайийна хьажкІаш, гечараш чуэцара балхаш. ДІадоладаьд гурахьа ка бола ялаташ дІадувлга.

Нахаддаш специалиста тІахьожам, цун бІарг эшаш йола моттигаш дукха я боахаме. Цу дерригача балхашта юкъе къаьстта дукхагІа терко еш леладу оаха гурахьа ялаташ дІадера балхаш. ХІана аьлча, цох тийша ба хьатІадоагІача шерара хьувкъам.

Укх шера а 1700 гектара тІа дІаде лерхІ оаха ка бола ялаташ Планал цхьа бІаь гектар дукхагІа хул уж. Хьалхарча шерашкарчул дикагІа лел гурахьа ялаташ дІадера гІулакх, кийчо сага ХІанзлехьа аьхад 1400 гектар лаьтта ка бола ялаташ дІадеран йиъ бІаь совгІа гектар эйбан лаьрхІа.

Лаьтташ оахаш йиъ агрегат я совхозе К-700 шиъи Т-150 шиъи трактораш а йолаш. Дика из болх беш хьабоагІа Мержоев Жабраьил, Гандалоев АрсаІал, Боков Бадри, Нашхоев Адам. Цар на юкъе хьинарегІа къахьегаш ва Мержоев Жабраьил. Краснодарерча институте дешаш волчара аьхки цІавенача шийволаца цхьана укх аьхки цо аьхад 800 гектар лаьтта, вешта, аьлча, дерригa аьхарех кхоалагІа даькъал дукхагІа хул из

ХІара гектара тІара 21 центнер йолаш районерча боахамашта юкъе аггара дикагІа хьийкъа ка бола ялаташ укх шера оахош кхедаь дале а, цох кхоачам хинна Іе лаьрхІадац тхо. Тхона дика хов совхоза кхашка кхы а дикагІа хьийкъа ялаташ кхеле йиш йолга.

Цудукъа дІадахара шерашка ка бола ялаташ леладеча тхоай кийслуш хинна кхоачамбоацараши гІалаташи белгал а даьха, кхы уж ца хилийта лаьрхІа да тхо. ДикагІча ханашка дІаде вІаштІехьдалензар соахка ахаш мара ка бола ялаташ. Царех кхоалагІча даькъа тІара дараш дІадийнадар соахка а лурчагІа а ка бола ялаташ хиннача кхашка. Цхьанцайолча бригадашка лергІа байда эшцар минеральни удобренеш. ДІадийна фу а ах шоллагІча классах дар соах ка

Укх шера ерригаьа совхозе ялаташ дІаде цхьа механизированна отряд вІашагІъеллай. Кхокха деяла тІехьа кхо гусеничны трактор, механически [illegible] тІанолаш шиъ автомашинаш, [illegible] машина, [illegible] техника дІаеннад отряда. Цунаа кулгаде оттадаь лакха [illegible] йола агроном Джейтов Юсап

Укх шера гурахьа ялаташ дІадера оша фу [illegible] [illegible] совхозе. [illegible] дІахьедеш [illegible] [illegible] дІадувла [illegible] хІара гектара тІа 60 килограмм [illegible] минеральни удобренеш [illegible]

[illegible]

ток оаха дІадувча фух. Уж молхаш тохаро новкъостал ду ялаташ Іо ца дувшийтаран дикагІа шелала дукхала оттараи. Цул совгІа цу молхаша новкъостал ду сихагІа дегІ дара а.

Цхьаькха цхьа керда хІама а балха юкъедоаладу оаха укх шера. Из да Іунал де къаьст-къаьстача звеношка ялаташ дІалуга. ХІара дийнахьа нарядаш уттаеш хургьяц уж звенош. Шу бистедолаш цар хьалхедаьча ялаташка хьежна хурга цар алапи а. Масала, мехотряда агроном волча Коригов Хьасана шийволаца цхьана Іунал де лаьрхІад 200 гектар гурахьа дийнача кІина, 100 гектар генараштa, 100 гентар хьажкІашта. Цу тайпара кхо звено хургьа совхозе болх беш.

Хьувкъам лакхбара лоархІаме да цхьаькха цхьа хІама а: ма могга дукхагІча кхашка шин оагІорахьа дувш ялаташ дІадувлга. Соахка гурахьа цу тайпара дІадийна 200 гектар кІа дар тха. Цун хІара гектара тІара 33 центнер йолаш кІа даьлар тхона укх шера. Укх гурахьа цхьа эзар гектара тІа хургда тха шин оагІорахьа дувш дІадийна ка бола ялаташ.

Совхоза рабочкомаца парткомаца цхьана хьалхехьа белгалдаьхад оаха гурахьа ялаташ дІадувча болх бераштa юкъе социалистически яхь лелаяра а яхьс котбаьннараш моральнои материальнои белгалбахара хьалаш. Уж дІадовзийтад кхаш кийчдеш а ялаташ дІадувш а болча болхлошта.

Укх деношка дІадоладаьд оаха гурахьа ялаташ дІадувлга. ХІанзлехьа дІайийнай хьалхара йиъ бІаь совгІа гектар. Лакхе белгал ма даккхара, кхо агрегат я ка бола ялаташ дІадувш, хІара агрегатаца кхо сеялка а йолаш. Уж лелаеш ба трактористаш Боков Ахьмадхан, Вельхиев Муса, Кукурхоев Іийса, ялат дІадувш бола Цечоева Насапхан, Цечоева Іашен, Галаева Хьамила, кхыбараш. Балха нормаш тІехдоахаш а еш хІара дийнахьа 140—160 гектара тІа ялаташ дІадув цар.

Тха совхоз массе хана а хиннай ялаташ кхедара хьалха лаьттарий мугІарашка. ИттлагІча пятилетке паччахьалкхенга ялат дохнара декхараш 130 процент кхоачашдаьд тха кхаш леладераша. Алхха дІадахача шера бисабар уж ялат кхедара а из дохнара а декхараш дизза кхоачаш ца дулуш. ХІаьта укх шера соахка тІа диси декхар а тІера дІадоаккхаш паччахьалкхенга на бола ялат дохка вІаштІехьдаьннад совхоза

Цул совгІа кхо бІаь гектара тІа ялатийна лаьрхІа хьажкІаш я тха дика хьалхиниа. Царех хІаране тІара 40 центнер йолаш фуаллийла хьажкІаш чуэца лерхІ оаха. Ишта дика хиннад укх шера совхоза тенараш а. Цу культурайна тхона новкъостал дерида хьалдаиио ликта декхараш [illegible] [illegible] ра совгІа, совхоза хьайбанта кха тІа дийнарзаш Іалашде а.

Укх шера май бетта [illegible] нача КПСС ЦК Пленумо тІеийна Кхачан программа [illegible] дІадех лаьттан хІара гектара тІара чуэца хургьям [illegible] [illegible]

[illegible] ГАНДАЛОЕВ.

МагІ[illegible]ерча «Сатин[illegible]» совхоза моггара агроном.

Шоайла шерра социалистически яхь а йоаржаьь къахьегаш бола болхлой, бІарччача бригадай коллективаш дукха я «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводе. Шоаш дешна дош тІайийца доккхий декхараш дизза кхоачашдаьрех я Турапин Владимир Степанович корте латтача электросварщиккий, Лососинов Роберт Ильича кулгалдеча слесарий - сборщиккий бригадай коллективаш, хьалхалатташ бола болхлой З. Алифиренко, С. Бахирева, В. Трусин, Г. Петросян, В. Петров, кхыбараш.

Къаьст - къаьстача болхлошта юкъе лаьттача цу лоархІамеча яхье геттара дика хьокхамаш гойт заводе 36 шера къахьегаш йолча токара, производстве хьалхалаттача Видус Анна Григорьевнас. Цун къахьегама календара тІа хьатІадоагІача шера цхьоалагІа квартал я, хьаьча продукце дикал къаьстта лакха я.

Производстве хьалхалаттар хьинаре дакъа лоаццаш я общественни вахаре а. Дог раьза а долаш шийи профессе къайленаш Іомалый цо дукхача кагирхошта. ХІанз цо Іомавеш ва къона токарь Байбеков Селим. Из ва завода халкъа дружина член.

Дерригача дикачох шийи хьехамчагара дизза масал эц къоначa токара, шийи наьа сана лоархІ цо из безаме, Іомераа болхло.

Анна Григорьевнас дукхача шерашка баьча хьинаречa балха мах беш цунна енний Ленински юбилейни, «За трудовую доблесть», «Къахьегама ветеран» яха медалаш, чот йоаццаш до цунна тийна маьхера совгІаташ, сийлен грамоташ. ИйслагІчен иттлагІчен пятилетка ударника, социалистически яхье котъьйначун, коммунистически къахьегама ударника знакаш я цун наьха тІа лепаш.

СУРТА ТІА: А. Видуси цун гІончa С. Байбекови.

П. ПЛИЕВА сурт.

ПАРТЕ ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМА ПЛЕНУМ

Самардийнахьа парте Грозненски горкома аргІанара VIII пленум хилар. Из хьайийллар КПСС горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова.

Цига йийцар «КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа партийни дешар дІахо аргадоаккхаш товдарах» бола КПСС ЦК соцам кхоачашбара даькъе баьча балхах лаьца парте Заводской райкома отчет. Цу хьакъехьа доклад йир КПСС Заводской райкома хьалхарча секретара Д. К. Тарасова.

Цул тІехьагІа къамьлаш дир парте Ленински райкома секретара М. И. Сальниковас, «Трансмаш» завода токара В. И. Ананченкос, «Оргтехника» объединене генеральни директора А. А. Миртичана, ВЛКСМ Грозненски горкома шоллагІча секретара М. Денисова, НГІАССР телевиденени радиовещанени йолча паччахьалкхен комитета председатела заместитела М.-С. А. Саламова, «Грознефть» объединене партиома секретара заместитела М. П. Вуеца, Грозненски мехкдаьтта института КПСС историе кафедра заведующе П. А. Гудькос, Грозненски локомотивни депо машиниста А. Н. Лугансне, парте Грозненски горкома секретара Л. П. Белоглазовас.

Дийцача дешах лаьца боагІаш бола соцам тІайийцар.

КЪОНАГВАРДЕЙЦИЙ ДАИМ ДАХАРГДОЛА ДЕНАЛ

КРАСНОДОН (Ворошиловградски область), 12 октябрь. (ТАСС). Цlаккха а йовргІоаца оагІув а хинна Сийлахь - боккхача Даймехка тІема турпала историе юкъедахад къонача турпалий-къонагвардейций денал. Тахан Краснодоне хилар укхаза партийно-комсомольски подполье хьаяь 40 шу дизараи «Къона гварди» яхача паччахьалкхен музейна халкъий ДоттагІала орден дІалараи хетаяь торжественни собрани. Из доккха совгІат цунна денад къахьегамхошта патриотически интернациональни кхетам луш беркате болх барах.

ЧІоагІа тІоараш детташ тІайийцар цига хиннараша новкъоста Л. И. Брежнева къонагвардейцашка, «Къонача гварде» турпалий дашка - ноаношка, города къахьегамхошка дайта письмо. Из Іодийшар КПСС ЦК Политбюро члена, Украина Компарте ЦК хьалхарча секретара В. В. Щербицке.

«Къонача гварде» турпалаш социалистически Даьхенна, партеи халкъеи гІуланна доаэув доаццаш мутІахьа хилар советски кагирхошта керда хІамаш карагІдувлара масал долга белгал а даьккха, оратора аьлар, къахьегамхой, хьалхдувш йоагІа тІехье Коммунистически парте, Ленински комсомола, советски халкъа революционни, тІема, къахьегама традицеш тІа хьалкхеяра болх дикагІа бара совгІато гІо дергхилара ше тешилга.

Къамаьл чакхдоалаш В. В. Щербицке Іодийшар «Къона гварди» яхача музейна халкъий ДоттагІала орден ялара дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ. ХІаьта деттош тІоараш а долаш совгІат байракхах дІаделлар.

Собране къамаьлаш заьраша КПСС ЦК-на, Советски правительствана, новкъоста Л. И. Брежнева дег тІара баркал аьлар «Къонача гварде» историе а традицешта а чІоагІа теркам тІаахийтарах, Даьхен экономически обороннии низ чІоагІбара, лаьттан тІа машар хилийтарах чІоагІбарах тІехьа Іалаьмате болкха болх барах.

Балхаш сихдаьд

Укх шера 1500 гектара тІа ялата а силоса а лаьрхІа хьажкІаш хьалхеяьй Шалински района «Джалка» совхоза механизатораша. Дукха ха яц силоса кхеяьраш хьаькха йолаь. ХІанзле кхо эзар тони гаргга дика доакъар кийчдаьд цар, хІаьта планагІа Іалашде доагІаш дола кхы пхи эзар тони кийчде лерхІаш а ба механизатораш.

Дерригa шоай низаш оарцагІдаьха чуэцаш боахк уж ялата лаьрхІа хьалхеяь хьажкІаш а. Эггара хьалха чуйийцай бІаь гектара тІа механизатора Бачаев Ганас Іунал деш кхеяьраш.

Укх шера къаьстта дика хьийкъай хьажкІаш. Юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 40 центнер йоаккх. ХІаьта хьажкІаш кхееш волча гІорваьнача механизатора Саидов Бауде лерхІ хІара гектара тІара 50 центнер хьажкІаш чуэца. Хьалхарча дийнахьа «Херсонец-200» яхача комбайно цун кхай тІара 30 гектара тІара яраш чуйийца яхай, хьажкІий гІадамех сиха силос кийчъю.

Ялх комбайн я кхай тІа болх беш. Хьинаре къахьегаш берригача механизатораша. Боккха теркам тІабохийт цхьаьккха хІама ца дойташ ялат чудара. Хадданча тІахьожам лоаттабеш халкъа тІахьожама пост я кхо саг чу а водаш.

Паччахьалкхенна дІаеннай хьалхара 200 тони совгІа хьажкІаш. ТІа-тІа сихлуш латт кхашкара балхаш.

М. ЭПЕНДИЕВ.

ЕРРИГСОЮЗНИ ІИЛМА-ПРАКТИЧЕСКИ КОНФЕРЕНЦИ

(ТАСС корр). КПСС идеологически балха актуальни дешашта хетаяь я тахан Эстоне столице хьайийлла Ерригсоюзни Іилма-практически конференци.

Конференце дакъа лоацаш ба Москвай, Ленинграда, ерригача союзни республикай, СССР Геразшцарча низий партийни, советски, профсоюзни, комсомольски болхлой, Іилмахой, литератураи искусстваи деятелаш, Эстонски ССР партийно - идеологически актив.

Конференци хьайийллар КПСС ЦК пропаганда Отдела заведующе Е. М. Тяжельникова.

Іалаьмате чІоагІа деташ айденна тІайийцар гулбеннараша конференце дакъа лоацарашка новкъоста Л. И. Брежнева дайта моаршал. Из Іодийшар Эстоне Компарте ЦК хьалхарча секретара К. Г. Вайнос.

«Дунен арене идеологически къовсам ирбалари къахьегамхошта политически кхетам бalари» яха доклад йир КПСС ЦК секретара К. В. Русакова.

Цитта задийтІар К. Г. Вайнос аьча «ХІанзарча хьалашка къахьегамхошта идейно - политически кхетам лучара эстонски партийни организаце опытах» яьча а СССР яздархой Союза правлене секретара Ф. Ф. Кузнецова «Духовни культура даькъеча идеологически къовсама балхалонаш» яхача а докладашка.

Конференце дакъа лаьцараш айлар партийни организацей идейно - кхетама балха практика, предприятей, совхозий, колхозий къахьегамхоица, дешархоица, студенташца, бІухоица вІашагІ-кхийттар.

Литератураи искусстваи деноош — Москве

ХАНИЙ ДИЙНА БУВЗАМ

Хьаша — фусамдаьна дикахетар, хьаша — хьа цІенна совгІат, — иштта палаш да лоамарой, цу хьехамагІа гаьнна хьалхагІа дена бихаш а ба, дикаша вонтІача сага шоай фусама наІараш а елаш. Из дикеи хьаькъалеи васкет нийса хилар бокъонца шоайтІа хайра царна столица хьаьший а хинна шоаш дІаьттачул тІехьагІа

Нохч - ГІалгІайчен культури никалаш безаме тІа ийцар Москвас, шийи цІен наІ Іарча уж хьаста а хьыета. Казакеш [illegible] лоамий храи искусстваи литератураи [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] декача оркестрий цІастаца дукхала кхар из, хІаьта цул тІехьагІа творчески отчети лаьрхІа дІаслар нарна шийи дика [illegible] [illegible] [illegible]

Торжественни ритуалана дІаьоладеяар 12 октябрера ди шайи республикой [illegible] [illegible] Москва [illegible] майдан тІа кхлар Нохч - ГІалгІайчен делегаци В. И. Ленина Мавзолейна кхо, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

щун Нохч - ГІалгІайче шийи доІамагІа Россена юкъеяха 200 шуи дизара хетадаь НГІАССР литератураи искусствана Денош

Москвичашта хьалхашка аггара хьалагІа отчет луш бар художникаш. Денош хьа делладара официальни торжество дІайолча а кхалехьа столицо цига хьийхабар живопись, скульптура, графика, шийи вернисажа прикладной искусства гонахчаш сарани.

Декоративно - прикладной халкъен искусства Ерригроссийски музея выставочни зале хьайийллар вай республика гонахарчий балхий выставка. Нохчийн гІалгІайн вахара из оагІув шерачa архтела Мамашца [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Нохч - ГІалгІайчен хІанзара искусство дегІа миште ух, искусства нердача тайпана гражданства бокъонаш миштa йоах. Ишта хилар ца художественни керамикаца фарфораца. Выставке баьхкараштa йова кьаьнарча гонахчана иь хІамаш, хІанзарча художникий балхаш — Н. Дутаева даьчаи композиции, Р. [illegible] У. Б. [illegible] хІамаш, А. Мусатовеи А. Горбатовеи керамикеи фарфори, О. Мишиеи М. Полонкоеви чеканка, металлически панно, Т. [illegible] шоай тайпари гобеленаш

[illegible]

на цар а камаьрша гойтар шоаш хьа мел кхелла хІамаш.

Нохч - ГІалгІайчено дела леладу ленински васкет: «Искусство халкъа вара да», — аьлар жоп луш къамаьл дача НГІАССР Министрий Совета председатела заместитела Т. У. Махмудхаджиевас. — ХІанзара выставка — ленински къаьмий политика, хІара халкъа доттагІала, духовни вахара сий дара, цун культура тоаеш еча йоакхош политика толара дола тешал [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Выставка дег тІара даьхьала йийцар РСФСР художникий Союза правлене секретара А. И. Степановас

[illegible]

А. Димаева даь «Даимохк» яха илли а П. Александра «Болла» оалача спектакла яздаь илли а даькха йовщийтар хьаьшашта вай республика музыкальни культура.

Цул тІехьагІа Т. У. Махмудхаджиеваси И. М. Стрижаноеви хоадду ленка, вайнахьа къаьнарча искусствага хьажа бахьану зрителаш.

Цул тІехьагІа цхьа сахьат даьлча Горьке урамаа тІарча РСФСР художникий выставочни зале хул цхьаькха вернисаж. [illegible]

[illegible]

РСФСР художникий Союза правлене председатела С. П. Ткачева дийцар, выставка кердача тайпара хьехлаш хиларах зриташашта бера хана школьни парта тІа бахкІача хана дена [illegible] йола край. Вай вамаш художественни памятник [illegible]

[illegible]

ДЕРРИГНЕ КХОМ А БЕШ

Энергоресурсаш итара дукхагӀа дӀабодарех я машиннаьнъа транспорт. Дукхаьа шаьан шера беррагача мехьа эшачох 5 процент электроэнергии 16 гаргга процент дизельни доатгри эш машиннаьнъашта. Локомотивни боахама хьа... кхоачашдеча энергоресурсех дукхагӀа поездаш [illegible] эзара эш 40 процент ... электроэнерги [illegible]. Энергетически дӀаводарий 1 процент ... шера 15 миллион ... хьа эксплуатационни ... [illegible]

[illegible]

[illegible] ... Сатуев Шахьид.

СУРТА ТӀА: Ермоловски элеватора декатӀиола болхло Сатуев Шахьид.

Я. ЦУЕВА сурт

Болх тоабаьб

[illegible] ... Уж 200 гектара тӀа ер дӀайийна. Геттара дика болх бу комбайнераша силосе хьажкӀаш хьекхаш ... Масиев И. Темерканов. М. Долинов. С. Асуев. ХӀаьаре чуйиъача 180 гектара тӀара дукха хӀама ца ... эзар тонн гӀадам дьийнад. Из а силоса ... 200 тонн гӀадам ... [illegible]

Тхо гӀаддутиш ба ялата чудиъачи хьажакӀий хьункъам а Масала, хӀара гектара гӀара юкъера лаьрхӀача 26 центнер ... [illegible]

[illegible]

А. ТОЧИЕВ.
Сунженски районни «Сунженский» совхоза бригадир.

Ша шу мара дац Моллаева Шема Грозненски радиотехнически заводе болх беш йола. Цу юкъа дика карьер ... [illegible] ... Шема ... комсомолски организацие секретарь ла.

СУРТА ТӀА: Ш. Моллаева.

Т. АМИШЕВА сурт.

М. СТЕПАНОВ
т. Гудермесски ... депо начальник.

РЕСПУБЛИКА ИНДУСТРЕ МУЛАШ

1982 ШЕРА ИЙС БЕТТА РЕСПУБЛИКА ПРОМЫШЛЕННОСТО ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАН КХОАЧАШЪЯРАХ ЙОЛА ИТОГАШ

Нохч - ГӀалгӀайче индустре болхлоша КПСС XXVI съезда решенеш ... СССР хьаьа 60 шу. Нохч-ГӀалгӀайчен автономе 60 шу ... [illegible] ... 1982 шера ийс бетта продукци ... [illegible]

Продукци яьхаа ... план республика 100.0 процент ... республика Министрий Совета ... — 101.9 процент.

1981 шера ийс беттаца ийсдача промышленносте ... товарни продукце ... уж тайпара:

машиностроительни металлообработка	— 3.0 процент,
[illegible] промышленность	— 9.2 процент,
[illegible] промышленность	— 17.6 процент,
полиграфически промышленность	— 7.4 процент.

Продукци яьхаа ... план кхоачашъяра товарни продукци ... объединенешкен предприятешкен гӀаьла уж тайпара да:

	1982 шера 9 бетта план кхоачашъяр процент	1982 ш. 9 бетт 1981 ш. 9 беттаца процентех
«Грознефтеоргсинтез» яха производственни объединени	100.1	100.6
[illegible] «Грознефть» яха производственни объединени	101	98
«[illegible]» яха производственни объединени	101	100.0
[illegible] завод	101	101
«Нефтеавтоматика» [illegible] завод	101	101
Грозненски радиотехнически завод	100.6	102
Гудермесски медицински инструментий завод	100.4	100
«Грозэнерго» яха районни энергетически управлени	100.7	100.3
[illegible] министерство	100.7	101
[illegible] фабрика	100.0	78
[illegible] объединени	102	95
Грозненски кога тӀирса фабрика	110	100.8
«[illegible]» яха производственни объединени	105	119
кондитерски фабрика	107	107
Грозненски [illegible] комбинат	101	81
Нохч - ГӀалгӀай [illegible] производственни объединени	103	97
Грозненски [illegible] завод	100.2	105
[illegible] министерство	102	99.6
[illegible] промышленносте министерство	102	104

КПСС ЦК и СССР Министрий Советен социалистически ... республика ... 64 промышленни предприяти.

Нормативни ... продукце 1982 шера 9 бетта план кхоачашъяр:

	1982 шера 9 бетта план кхоачашъяр процент	1982 ш. 9 бетт 1981 ш. 9 беттаца процентех
«Красный молот» яха завод	103	100
НПО «Промавтоматика» опытни завод	102	110
«Оргтехника» ПО «Электроприбор» яха завод	101	106
«Пищемаш» яха завод	100.7	97
ГӀ. Ахриева цӀерагӀа «Электроинструмент» яха завод	110	116
электромеханически завод	100.1	98
«Трансмаш» яха завод	103	100.2
Грозненски ремонтно - механически завод	110	135
ВНПО «Союзавтоматстром» опытно - экспериментальни завод	105	106
«Терек» яха Нохч - ГӀалгӀай мебельни - хьу чакхйоаха объединени	100.8	106
«Аргунвидпром» яха производственни объединени	100.7	95
цементни завод	74	96
Грозненски аьшкабетонни конструкцей завод	100.7	97
«Чечингсельстрой» треста аьшкабетонни конструкцей завод	100.9	94
«Чечингводстрой» яхача гӀишлошъеча управлене аьшкабетонни хӀамаш Аргунски завод	111	102
«Чечингушводстрой» яхача гӀишлошъеча управлене ремонтно - механически мастерской	103	92
ацетонови завод	103	98
«Чечингушстройматериалы» яха производственни объединени	103	93
«Чечингушвино» яха производственни объединени	104	90
«Автоспецоборудование» яха опытно - экспериментальни завод	102	103
Грозненски ремонтно - механически предприяти	100.0	98
ялатапродуктай Нохч - ГӀалгӀай управлени	130	146

Производственни объединенешкен промышленни предприятешкен чаккхьа ... производства эффективность айяра беррагача балха дикал лакхьяра тӀерадаь мероприятеш. Промышленни продукце кертера тайпаш арахецар уж тайпара да:

	1982 шера 9 бетта арахецар	1982 ш. 9 бетт 1981 ш. 9 беттаца процентех
электроэнерги — млн. квт/сахьат	2065	98
газ — млн. куб. метр	1796	96
мехкдаьтта аппаратура — млн. сом	8.4	91
насосаш	381	96

тӀоа хьша боаттӀабара агрегаташ	122	107
[illegible] карасрчӀаре йола цементировочни агрегаташ	340	102
тракторий прицепаш — эзар	10.0	94.8
трансформаторни подстанцеш	1062	103
электрофотографически аппараташ	1736	108
механизированни гӀишлои монтажни инструмент — эзар	192	112
гӀишлошъю кирпичаш (колхозашца ер йоацаш) — млн.	118.3	91
гӀишлошъю мӀаре — эзар тонн	20.7	92
гипс (алебастр) — эзар тонн	7.7	100.0
[illegible] аьшкабетонни конструкцешн деталаш — эзар куб. м	143	91
цемент — эзар тонн	276	94
хьу [illegible] (колхозаша [illegible]) — эзар куб. м	52.0	90
[illegible] деловой хьу — эзар куб. м	31.3	99.1
хьун материалаш (колхозаша [illegible]) — эзар куб. м	23.4	92
[illegible] — эзар куб. м	34.0	93
[illegible] фанера — млн. кв. м.	3.7	97
[illegible] — млн. сом	42.8	105
[illegible] дуьхьаду [illegible] — млн	4.0	90
тӀехьаьна дуьхьаду [illegible] — эзар	234	93
[illegible] кога тӀирс — эзар пара	1166	107
дулх (промышленносте [illegible]) эзар тонн	6.3	89
маргӀал — эзар тонн	1.1	103
[illegible] хьайбай даьтта — тонн	813	100.5
[illegible] продукци [illegible] — эзар тонн	17.0	98
[illegible] — эзар тонн	1.4	91
кондитерски [illegible] — эзар тонн	4.3	111
[illegible] — эзар тонн	36.0	105
макаронни [illegible] — эзар тонн	4.0	117
[illegible] даьтта — эзар тонн	8.7	146
консерваш (колхозаша [illegible]) — млн. усл. банка	98.8	94
бий — эзар дал	750	100.1
металлически изделеш — тонн	81	70
радиоприемникаш — эзар	376	103
металлически мебель — эзар	13.2	70
[illegible] авторучкаш — млн.	6.1	118
бытовой химе товараш — млн. сом	6.0	101
мебель — млн. сом	11.0	102

Продукци маьхала яьхара юкъара план кхоачашъяьне а ийс бетта план кхоачашъяьнц насосаш, хица тӀоа... агрегаташ, цементировочни агрегаташ, мехкдаьтта аппаратура, трансформаторни подстанцеш, хьу, хьун материалаш, фанера, гӀишлошъю кирпичаш, ... аьшкабетонни конструкцешн деталаш, цемент, ... дуьхьаду трикотажни баракъаш, дулх, маргӀал, консерваш, бий, металлически изделеш, мебель, бытовой химе товараш арахецар.

1982 шера ийс бетта культурно - бытовой ... товараш хьадаьд 63.6 млн. сома маьха 1981 шера 9 беттаца ийсдача уж товараш 2 процент дукхагӀа арахийцад.

Цхьайолча предприятешка хӀана а тӀехьа арахец диналлоа йола продукци: Грозненски кога тӀирса фабрика, Назрановски трикотажни фабрика, художественни промыслай производственни объединени, кондитерски фабрика.

Къаьхьтама оасарле айяра задани 100.1 процент кхоачашъяьй республика промышленносто.

Къаьхьтама оасарле айяра задани тӀехкхоачашъяьй Ленина орден лелаеча «Грознефть» яхача объединене, химически реагентий Карабулакски заводо, «СевКавнефтегазпереработка» яхача производственни объединене, заводаша, Радиотехнически, Гудермесски медицински инструментий, «Металлист», Нохч - ГӀалгӀай хинзавод, Грозненски кога тӀирса фабрика.

Нормативни ... продукцегӀа балха мах барга яхача объединенешкен промышленни предприятешкен 1982 шера 9 бетта къаьхьтама оасарле айяра задани уж тайпара кхоачашъяьй:

	1982 шера 9 бетта план кхоачашъяр процент	1982 ш. 9 бетт 1981 ш. 9 беттаца процентех
«Красный молот» яха завод	102	108
опытни НПО «Промавтоматика» завод	102	108
ПО «Оргтехника» «Электроприбор» завод	101	107
«Пищемаш» завод	100.9	97
«Электроинструмент» яха ГӀ. Ахриева цӀерагӀа йола завод	109	113
электромеханически завод	102	105
«Трансмаш» завод	106	108
Грозненски ремонтно - механически завод	111	134
«Союзавтоматстром» опытно-экспериментальни завод	106	108
«Терек» яха Нохч - ГӀалгӀай мебельно - хьу чакхйоаха объединени	100.7	106
«Аргунводпром» объединене	100.4	98
цементни завод	76	108
Грозненски аьшкабетонни конструкцей завод	101	96
«Чечингсельстрой» треста аьшкабетонни конструкцей завод	100.9	94
Аргунски бетонни изделей «Чечингушводстрой» гӀишлони управлене завод	106	106
«Чечингушводстрой» яхача управлене ремонтно - механически мастерской	98	99.0
ацетонови завод	104	97
«Чечингушстройматериалы» яха производственни объединени	102	93
«Чечингушвино» яха производственни объединени	104	91
«Автоспецоборудование» яха опытно экспериментальни завод	102	104
Грозненски ремонтно - механически предприяти	99.6	99.2
ялатапродуктай Нохч - ГӀалгӀай управлени	127	140

Республика заводашкен фабрикашкен ... продукце керда тайпаш арахецилга «Красный молот» заводе — ... стационарни платформаш ... цементировани ... установка, «Электроприбор» заводе — ... яха электрофотографически аппарат, «Союзавтоматстром» НПО опытно - экспериментальни заводе — ... «УОТИС» яха устройство.

[illegible] ... «Чечингушводстрой» ... производственни объединене ... промышленносте ... бытовой ... министерство ... предприятеша.

НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР СТАТИСТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНИ

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

ДУКХА БЕРАШ ДАЬЧА НОАНОШТА «МАТЕРИНСКАЯ СЛАВА» ЯХА ОРДЕНАШИ «МЕДАЛЬ МАТЕРИНСТВА» ЯХА МЕДАЛАШИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

1944 шера 18 августерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа СССР Лакхехьарча Совета Президиума цIерагIа «Материнская слава» яха орденаши «Медаль материнства» яха медалаши лойла дукха бераш даьча нoаноштa.

ОКТЯБРЬСКИ РАЙОНЕ ГIОЛЛА

Ийс бер даьчеи хьалкхедаьчеи нанна «Материнская слава» яха I степена орден:

Хадисова Маймулата — «Пригородный» совхоза болхлочоа.

БорхI бер даьчеи хьалкхедаьчеи нанна «Материнская слава» яха II степена орден:

Дугиева Дугурхан Хайсултановнана — цIен-нанна.

ВорхI бер даьчеи хьалкхедаьчеи нанна «Материнская слава» яха III степена орден:

Арчакова Цехьакхий Фидимана — цIен-нанна.

Ялх бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаноштa «Медаль материнства» яха I степена медаль:

Букаева Хьава Газановнана — цIен-нанна.

Хачукаева Хавана — мехкдаьтта институтa уборщицана.

Пхи бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаноштa «Медаль материнства» яха II степена медаль:

Абдумуслимова Галина Петровнана — цIен-нанна.

Абдулаева Тамара Хамидовнана — цIен-нанна.

Гудешева Дашана — республикански больница повара.

Гайтова Султан-Мажита Лидайна — цIен-нанна.

Дузаева Яха Хамасовнана — электромехзавода малара.

Даиаева Рунидата — «Пригородный» совхоза болхлочоа.

Ибрагимова Кока Абдул-Хамидовнана — цIен-нанна.

Мусаева Тамара Усмановнана — цIен-нанна.

Мухамедова Эльбика Усмановнана — цIен-нанна.

Эльбердова Разет Баудиновнана — цIен-нанна.

ЛЕНИНСКИ РАЙОНЕ ГIОЛЛА

ВорхI бер даьчеи хьалкхедаьчеи нанна «Материнская слава» яха III степена орден:

Ахаева Анна Исрапиловнана — цIен-нанна.

Ялх бер даьчеи хьалкхедаьчеи нанна «Медаль материнства» яха I степена медаль:

Ялаева Балисата — «Родина» яхача совхоза болхлочоа.

Пхи бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаноштa «Медаль материнства» яха II степена медаль:

Бисултанова Лайла Свусовнана — цIен-нанна.

Балкоева Елизавета Хаджимурадовнана — цIен-нанна.

Плешивцева Людмила Александровнана — цIен-нанна.

СТАРОПРОМЫСЛОВСКИ РАЙОНЕ ГIОЛЛА

Ийс бер даьчеи хьалкхедаьчеи нанна «Материнская слава» яха I степена орден:

Успанова Рукият Лукмановнана — цIен-нанна.

БорхI бер даьчеи хьалкхедаьчеи нанна «Материнская слава» яха II степена орден:

Казаева Макка Магомедовнана — Старопромысловски РОВД техничкана.

ВорхI бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаноштa «Материнская слава» яха III степена орден:

Бакаева Любовь Азизовнана — цIен-нанна.

Казаченко Нина Михайловнана — цIен-нанна.

Межидова Хадист Гелмерзовнана — № 7 йолча школа техничкана.

Устархановa Альбик Хатасовнана — цIен-нанна.

Шахгиреева Фадиман Ахметовнана — цIен-нанна.

Ялх бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаноштa «Медаль материнства» яха I степена медаль:

Муазова Албикана — «Терек» яхача объединене болхлочоа.

Джабраилова Балука Мусаевнана — № 4 йолча база болхлочоа.

Товсултанова Яхитвна — кирпичний завода болхлочоа.

Хадиева Заура Абдулхамидовнана — цIен-нанна.

Шовхалова Базанат Хаятуевнана — № 8 йолча горбольница санитаркана.

Пхи бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаноштa «Медаль материнства» яха II степена медаль:

Астамирова Белитвна — № 3 йолча маькха завода мастера.

Бараханова ПаьтIамат Якубовнана — «Прокатразпобыт» яхача объединене болхлочоа.

Букеева Асет Магомедовнана — цIен-нанна.

Гучигова Роза Алмановнана — цIен-нанна.

Ганаева Асет Алиевнана — Артемовски элеватора болхлочоа.

Гуниева Яхийна — цIен-нанна.

Гадаборшева Ахьмада Хьайойна — «Старогрознефть» НГДУ орса кассира.

Зинаева Надежда Ивановнана — горплодоовощторга продавеца.

Ибрагимова Лейла Мумаевнана — цIен-нанна.

Качанова Валентина Михайловнана — цIен-нанна.

Кадиева Ижана — цIен-нанна.

Магомедова Алпат Зайнаевнана — цIен-нанна.

Мудаева Шема Довгаевнака — цIен-нанна.

Муталиева Киса Кукаевнана — цIен-нанна.

Махмаева Барет Баудиновнана — цIен-нанна.

Оздоева Бориса Тамарена — цIен-нанна.

Сулуева Лидия Хароновнана — «Терек» яхача объединене болхлочоа.

Шахтамирова Заура — цIен-нанна.

Цыгарова Зулайна — цIен-нанна.

Эсмурзиева Назира Золовбана — цIен-нанна.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИИ.

гор. Грозный,
1982 шу, 28 сентябрь.

И. А. Лихачева цIерагIча Московски автомобильни завода 3500 совгIа болча хьалхалаттача болхлоша лаьрхIаз цхьайтталагIча пятилетка шин шерен ах шерен заданий 1982 шера 30 декабре — СССР хьаь 60 шу дузаш — кхоачашъе.

Завода автосборочни корпусе (сурта тIа) кертерча конвейера тIара хIара 108 секунде «ЗИЛ-130» яха цIена грузовик арайоал.

В. СОБОЛЕВА сурт.

ТАСС фотохроника

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ШоагIхийттача Штаташка тIехь-тIехьагIа дукхагIа нах юкъеболх тIема дуьхьаларча болама. Демократически организацей викалаштен маьара тIехьарча къовсама активисташтен тIехьа герзаш Iоадара духьаларча къовсамхой мугIарашка уттт пенсионий ха бола нах, цIенноаной, бераш.

СУРТА ТIА: Нью-Йорке хиннача тIема духьаларча демонстрацена юкъе дакъа лоацараш — берий группа. Плакаташ тIара йоазош: «Берашта эш кхоане, цу хана даха дела тха!», «Атомни бомба — из лоазорг дац!».

АДН — ТАСС сурт.

«АК»—КЕРДАЧА ТIЕМА КХЕРАМАШТА

Духьален къовсамхой Дунен халкъашта юкъерча федераце (ФИР) IX конгресс хиннай ГДР столице. Цу лоархIамеча форуме дакъа лоацаш бола делегаташи хьаьшийи болча хилар Берлинера АПН собственни корреспондент Александр Полоцкий.

Инарал-полковник А. С. Желтов, Советски Союза Турпал, тIема ветераний Советски комитета председатель, советски делегаце кулгалхо:

— Ядерни герзах Европа мукъаьяьхара проблема тахан ракетно-ядерни катастрофа ца хилийтара юкъметтера дош а хиина дIаэттай. США хIанзарча администраце Европе ядерни герз юкъедаккхара керда-керда планаш уттаю гучахьа. «Ограниченни» ядерни тIема доктринана Iотахет «хьсболийташ» ядерни тIом бара планаш. Из долла хIама кхы тIа а чIоагIлу юкъерча таьнадга дода американски ядерни гера, нейтронни химически гера Европе ассамдаккхара хьайьехьа еча практически решенешца.

Таханарча фашизма акха дохь хьатучаювл США-с шийггара хьал а лоацаш Палестина Iарбий халкъан Ливанан духьала израильски агрессораша лeладеча гIуланкхашкара.

Абрам Нойман, антифашистски къовсамхо нацизмо Iазап даьржи Израильски ассоциаце секретарь:

— Юха ца оалуш сихдаь герзаш хьадарах, тIема кхохкам чIоагIбарах, дунен тайп-тайпарча районашка Iоухийташ латта цIий бохьаи долаш беррига бехктохкам тIабужа дерригача дунен тIарча халкъийн пачхьалкхенийн чурча гIулахкашта юкъегIертара боккъо шинга дIанийцача США администрацена. Из я дерригача дунен тIа, цу даькъе тха регионе а, тIема цIур юкъебехкар.

IаьламатечIоагIа къахьег Советски Союза адамие тIема кIалхара яккхар духьа, ООН хьахиннача хана дела машар лорабара тIаерзаь 130 гаргга предложени еннай СССР-о. Ерригача адамий лено дег тIара къоабалъеш я машар белаш йола Советски Союза политика.

Цунах боалл тхоай кходиенахи бола тхо, Израила антифашистий, тешамни цIам. ХIаьта тхона тешамни иийи духха эш тха регионерча, тха мехкарчо событеша тхогара дIадехарий боараме хилари, къаьстта а укх тIехьарча хана.

Цхьаннена а хетацар нацистски диозагIатенах кIалхарбаьха бIаьш эзараш нах бахача жуьгтий пачхьалкхен правительства кхыча халкъашта селлара доккхий дулумаш дерг ма дий, селлара дукха а къиза а нах боабеш Iазап тIаоттадерг ма дий, селлара оха гIулакхаш леладерг ма дий аьнна.

Ливане деш дола зуламаш мел доккхий да уж дега кхы лоа ца луш болча салташка гIолла ха болабелар Израиле баха нах. Цига шоашта бIаргадайна хIамаш сов къиза хиларах цар хьанъехьа израильски общественностага хоам белга адамий хила ма доаггIара дола шоай декхар лаьрхIад цар. Израильски равина, Iилманхочо, профессора Лейбовица чудо-нацизм аьнна цIи тиллай цу зуламех. Массехк ди хьалхагIа Ливана правительства кепа тIехья аральхай израильски агрессе боабиьча нахах йола даниеш. 17 эзар саг вийнав, 30 эзарнена човнаш яьй. Цхьабакъда, царца лаьрхIабац юкъарча каланашка дIабийхараш, чухийрцача гIирсашта кIал даим бнеураш.

Правительства политикана хьалхагIа цIаккха а ца хиннача тайпара чIоагIа раьза боаца жугаташха бола беха нах тIехь-тIехьа дукхагIа хул Израиле. ТIом латтача беттaшка Йоккхийча городашка протеста дукха демонстрацеш хиннай бIаь эзар гаргга наха, цу даькъе, тхо гIад а долхаш, дуккхача ка[illegible]ирхоша а, дакъа а лоацаш.

Шарль Деэпра (Франци):

— НизагIа дIакхийнача наьха, ерригача нацистски лагерашнен набахташнен баьхкача тутманхий цIерагIа лх вa.

Оаха къоавем лоаттабу дунен тIема кхематаш кхы юха тIа ца оттийтар духьа. Оаха къоабал а ду, хьал а лоаи кхыметтел кхьадолча даькъе даьха а герзаш дIадахара тIадерзадаь моллагIа а реальни гIулакхаш. Оаха къоабал а ю, хьал а лоац къовсам тIа дола дерригa дешаш къоястале лаьрхIа моллагIа переговораш ярa, предложенеш. Цулухьа тхо массава а, нацистски Iоажала фабрикий къематаш бIаргадайнараш, Маутхаузена лагерни плаца тIа воал. Оаха ООН-агара а правительствашкара а хьадех герзаш дIадахарaи дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбараи тIадерзадаь гIулакхаш кхы хье ца долийташ чакхдоахилга.

Серж Вургафт, тIема ветераний Дерригдунен федераце генеральни секретарь:

— ООН Генеральни Ассамблея шоллагIча лаьрххIача сессе хьахьекхар, сихль герзаш хаделга кхерамен гIулакх доацаши хилар а хIаьта ишттa уж соцадаьлен герзаш дIадахара никъ лаццaлен баргбоацаш хилар а тIехь-тIехьа дукхагIа йола дунен общественность кхеталеш йолга. Из кхетам чубоссара боккхача лоархIаме хилар, шеко йоацаш, хьалха хиннача къовсамхой-антифашистий дунен халкъашта юкъерча йиъ организаце хьийга къа.

Арнальдо Банфи, Духьален къовсамхой Дунен халкъашта юкъерча федераце (ФИР) президент:

— ДIадахача дерригача шерашка тIехь-тIехьа чIоагIагIа йовхо еши саьккхъухаши лувра оаха дунен тIа событеш дегIаахар, дерригa низаш нах дукхагIа боаборгбола герзаш дукхагIа хьин хьиду хьажа къовсабеннарашца лоаттабеча къовсама дIа а телаш. Герзаш дIадахар духьа лоаттабеча къовсаме юха а шоай мугIараш шIаш казад тIема доакьашхой хиннараша, дерригача дунен тIара шоай правительствашка шоай оазата ладуьгIийтар духьа спыта оазата, хьаькъала оазага, хана оазата.

(АПН).

Берлин.

Доазол дехьарча автораша АПН-a лаьрхIа

Чилера кхохкам чIоагIлуш латт

Дукха ха йоаццаш Сантьяго кепа техa араьнкхай «режимаца моастагIал долча элементаша общественни порядок хувцар, граждански дьоагIо бухъякхар, нах гIоаттабе дагахьа политически цIур юкъе боллар духьа леладеча тийшача бахкий планаш гучайоахаш» йола официальни правительственни коммюнике. Из коммюнике кепа тохa араьнкхача агентства белгал ма даиндара, «Iаьдалаша ишта реанца ер — из да 10 августа саррахьа Сантьягона юкъе хиина демонстраци бахьан долаш». Цу хана правительства хьалхайнадехьах, моттигаш хиннай «порядкиш телхаешни гIожа гIулакхаш леладеши. Iаьдалашта кхьарч Iийнаб, легальни йоацача организацей — цу даькъе боаьонех яьикхача Чиле Коммунистически парте а — политически лозунгаш кхайкадьнд, Iаьдалашта духьара листовкаш йоарикаьй».

Официальни коммюнике тIа хоам бора 32 саг лацарах. Лийцарех кхоь цу сахьате военни трибуналага дIавеннав. Правительства йоахор: «Цхьацца бараш шоашка лелхен иIераш оттен устройстваш а йолаш бар».

Цу дийнахьа дунен халкъашта юкъерча информационни агентстваши хоамаш дори режимана духьаларча къовсама кхы тайпа белгалонаш а хиина хиларах. Масала, хоам бора город Консепсьон а Лота, Коронель, Санта-Хуана яхa коммунаш а цу ерригача района электроэнерги телача Сан-Педро яхачо моттигерча подстанце оаккхам хилар бахьан долаш электроэнерги йоацаш кхо сахьат совгIа ха лаьдда хиларах.

Цхьабакъда, хIаьта а, правительственни коммюнике араллара кертера бахьан дар «Моцала марш» 10 августа саррахьа мехка столица центре чуххачар. Цуна юкъе дакъа лаьцар даьсса яьш бе а доахкаш улицашка арбабьнчача болхлоша, кхалнаха хьабе болх боацараша, нагирхоша, студенташа. ТIехьашка ца боалаш массехк сахьот лаьккхад цар тIагIертача полицена духьала латташ «Маьк, шийсхо, болх, паргIато!», «Долле, долле халкъа восстанега кхаччалца зIехьалхашкахьа!» яхаш демонстранташа цхьатарра кхайкадьча лозунгаша хьахьокх халкъа эггара сагота гIа эшаш дIадехараш къовсам лоаттабе лаьрхIа из хилари. Цу дерригача хIамаша хьахьокх, зуламе фашистски переворот яь няс шу даьнначул тIехьагIа Пиночета режима хьалхашка уатта политически социальни гIулакхаш кегадеина хилар.

Шоашта эзаена метод — террор — лелаю Iаьдалаша. Алхха укх шера май, июнь, июль беттaшка Сантьяго прессо деча хоамегIа 15 эзар совгIа саг лаьцав, дукхагIбараш — болхлой кварталашкара Илаш дар. Политически гIулакхаш бахьан долаш нах боабар — из хьахьокхача эггара къизагIа долча гIулакхех цаI хила мегаргдолаш да корта баьккхаи ихорчашна цхара[illegible] ваьккхан хиина профсоюзни лидер Тукапель Хименес вар. — Iоккхахьийтари мехкара дIалхийтари, протест еча дакъа лаьцарий лелалашта кхерам тIатуьсер — уж ерригa репрессеш къаьстта шера яржай 1982 шера.

Укх шера 20 августа Чильяне къамаьл деш Пиночета чIоагIа саготдеш халахетаща дувцар хьалхагIа шай цхьоагIонхой хиннача нахах лаьца. «ДIахьежача, — аьлар диктатора, — гу хьона, тIехьалаттарий мугIараш нийлхлуш доагIаш хилар».

Пиночета садуаш дола бахьанаш хIанзза хьахиннен хьалага хьежа доацаш дац. Кхыметтел цуна тIехьалаттарша а аьладар цунга, режимана бола кхерам цуй ший политикаах боал. Доал деча лагерера барт хIашагIа ца кхеташ дола дешаш тIа-тIа дукхагIа белгалдуал. Из массехк шу хьалхагIа «диктатура керттера мог-гIортелга» я ала йиш йолаш хиннача а доагIаш да.

Масала, режима ахофициальни рупор хиннача «Меркурио» яхача газето укх шера 28 марта шай передовой статья тIа яздьдар: «Мехка доал деш хиннай цIаниха а шиь гIуланхех отчет луш шиь решеней хьанъехьа хоам беши йоана наьха хIамига группа. Доал эффективни хеташ дар, политически култал дулу аьнна хеташ мел хиннача хана. Оппозицеца дуьзадена Iац правительство хийраякхар. Доал деча режимо лоархIамеча къаьст-къаьстача гражданнйи общественни хьаштий даькъе лелаю сюрпризаш бахьан долаш цуна тIехьара юхабувл кхыметтел 11 сентибрерча митежа эггара чIоагIагIа тIехьа хиннен хIанз а тIехьа болен дега къоабалъяь из тIайийцараш...».

«Меркурио» яхача газета керттера редактор дIавийха бахьан хиннача цу передовой чулоацам белгалбоалаш а хила ма боаггIара а ба, хIана аьлча кицо йоах, «бух додача кема тIара уд цицколгаш». Гучох, хIанз а кема ше хIалак хиина хиларах дувца йиш йолаш хургдац Чилера хьал. Цхьабакъда, гуш да, фашистски кема тIара бараш корзагIбаьнна хьувзаш хилар а.

Политически гIулакхаш чIоагIа доацача цу хьалашка кхы де хIама а доацаш дIахо кIоарглуш даг экономически кризис. Хьабе болх боацараш 25 процентага кхаьчаб. Укх тIехьарча шийтта бетта эзар гаргга предприяте болх бехаб. Песо 50 процент совгIа деналь вацн яь да долларца нийсдича. Ах юкъагIъаьнна промышленности хьалъеш йола гIишлошн, беха юрта боахами торговлин — ишта да Чилерча фашизмо няс шера даьча долах хьахиннар. Цуна дIагIатоаал оаш араьхара доалла 16 миллиард доллари кхы яхен ялен моттиг а йоаиш Чили транснациональни корпорацеех, къаьстта а американски чарех, тийша хилари. Тlаккха бIаргагургда шоайн хIанзарча режимо дегIа ца байташ низагIа соцабьча мехкара укхара хьал.

Цхьабакъда, экономически кризис эттайр е тайп-тайпара группировкаш диктатурена шийна чухьа вIаса[illegible] гIертар аьнна паргIато, йоагIаргьм Чиле Мехка демократически низама балгал ма дахьара. Чиле кхел чилийски халкъа бе йоал. Из цуа къовсамахи цхьаьгIонаэх, планетерча дерригача прогрессивни низама из хьалоацаш хиларах тийша я халкъашта юкъера солидарность.

Пауло ДИАС,
чилийски журналист.
(АПН).

СССР хьоаь 60 шу дузаш

ВАЙ ДОККХА СОВЕТСКИ ЦIА

Истори тIа лоаттадена цIендарна листона тIа [illegible] «Советски Социалистически Республикий Союз» [illegible] 60-гIа шу [illegible]

[illegible] бераши саньердами ца хилча хьалдергдий цIа. Йоаккхаргдий гIул, дIаноIаргдий беш? Юртарча са цIенна юкъера гIув 60 шу хьалхагIа даьда[illegible] [illegible]

— «ноксий беш» яхача дена нах цхьаьнкха маIан а да — «дийна», хIаьта «яша де вне» — «ноксий гаь» яхача кхы а «вахара» гаь ала могарда.

Истахьа корадоагIаргдац Молдавера цIенна юххедаьккха тоа йоацаш хIаьта цу чу латташ чам болчи [illegible]

[illegible]

Мала чубизале хьалхагIа пусная долча боагIа доттагIний гаргара нахи улуй а болаш бола саг йоагIари саг хьоаийри. ЦIенна гайна йоацаш юхи а сайне, «пияалашь» дIанов бохийт цар. Цхьанне бе йоал комсе саьргех йийца йоакха гIадо. ЦIенна хьалхашка нарна духьа йоагIа нусалги гаргара нах. [illegible]

[illegible] тIаккха аьлар ах Днестран Прутан юкъе ула Молдави.

Соца къамаьл деш хиннача дIанхайда тархе тIара хьандиар Британски энциклопеде том. Цу тIара хьалехар из Кишиневах — республика столицах лаьь статья. Цу гIа йоахар, дешара заведенеех Кишиневе цхьа колледж корбойахиол техникум, духовни семинари мара яц. Ерригача городе цхьа музей, публични библиотека а [illegible]

Со нелаькъенар. Дохьа, дерригача дунена а доклаш дола энциклопеди бакъалараща цIачча а гарлуш лацар. Ас дIалийцар аьса Кишиневе университет кхер [illegible]

[illegible]

лла хиларах. Тахан Российски Федераце, Украина, Казахстана, кхыча республикий кхашка тха кишиневски тракторaш я. Молдавски тракторостроени хьаьра новкъостал дир дерригачa мехкo. Оборудовани, установкаш Кишиневе кхаьхьийтай Минска, Москвa, Харькова, кхыча городий машиначаьнча заводашa.

1972 шера город Бельцe тролленбус [illegible] кхы башха доккха хIама а дац аьнна хетаргья цу фактах. ХIаьта а, машинаш кхоачашьяр город Энгельсерa, опораш кийчъяьдр Москвeа Киевcа, [illegible] — Ташкенте. Цу тайпара [illegible] — ерригaта мехкa гIолла [illegible]

[illegible]

шера Октябре эггара хьалхарча космонавта Юрий Гагарина Берзаре [illegible]

[illegible]

Геннадий МАЛАРЧУК.
[illegible] (АПН).

ИРАЗ ДОЛА ВАХАР

ОЧЕРК

Дог гIоздаьлна, хоза кийчвенна вода ше болх беча республиканск культпросветучилище Нохч - ГIалгIай АССР культура заслуженни болхло Мунджашвили Отарий Шалвович. Укх шера Отаре Шалвовича даьннад 50 шу. Царех 40 шу цо дIадехнад халхара, халхар де къона тIехье Iомаяра. Иза ва хьехархо-балетмейстер.

Иза училище хьакхаьчача гIалбаха, белаш бола студенташ бIаргабайча цар хана волаш шийна дайнар дагадехар Отарена. Даьннар 50 шу мара дене а. Iалаьлай, ма дукха ха я-кх са, дайнари дайнари дагалаьвата хIаьта а, аьнна хийтар. МассагIа да уж лагалаца, «харт» аьнна дог тохадолийташ хиннараш? Къиза, меца тIема тераш, хIара дийнахьа хIана дац аьнна, охьанне чов хинна госпитале ула, вож вийнав, яхаш тIем тIара кахаташ иха ха...

Дукха кхачнах бар цу шерашка Отарий вахаш хинначча Телави яхача городе мар, да, воша, гаргара, позва, вела саг тIем тIа вийна. Iаьрж делла делаш. Наьха юхь тIа велакъажар мIезига долаш ха яр цо. Телаверча пионерий Дворецерча халхарец иллек кружоке дакъа лоацаш вар Отарий. Каст-каста хулар белаш кхашка, промышленни предприятешка концерташ чуттадеш. моллагIа йола сакъердаме номер гойте а, къысача тIема балано доша-деш дола цу наьха дегаш къаста гIерташ. Цу деношка хийла дагадохар Отарена тIом хьалехьа Омало яхача юрта ле вахача хана каст-каста шоай юрта хулаш хиина ловзараш халхараш. иллеш, IилтохаргIах латар, тайп-тайпара дола ловзоргаш. Белаш, ловзаш, сакъердалуш бар цу хана нах. Хоза ха яр из. Укхан цIвас Сано пандар лаьйцача лоамашка гIолла йна йолазора гуржий а ГуржегIа бахача нохчий а ашараш. Цу хана халхара юкъевоалар Отаре наьна воша Алханашвили Нико, тIехьагIа Гуржий ССР искусства заслуженни деятель хинна Цаташвили Иосиф Сакъерда-

меи хозеи дар цар деш хиина халхараш. Царна тIера бIарг ца боаккхалуш, дунен тIа йоаккхача хана царна тара халхарала Iомалургвий хьогI со, аха уйлаш хийла дег чу йоссар Отарена. Цо воаллвар из, ераш юрод Телаве бахя хьабаьккача хана цигар ча пионерий Дворецe халхара кружоке а. Бакъда, цига ехалетьа а дикка халхар Iомадаь вар из Юрта хулаш хиинача ловзаранка хьожаш. Даим укхан дагадоаллар Накоси Иосифой деш хиина халхараш, цудухьа лоам ма доажаде вахача даггара халхар деш хулар Отарий. Вела а велаш дувц Отаре, эггара хьалха са хиина зрителаш ма, Iаьсий, гаьзарий яр яхаш.

Кастта наха вуйцаш дика халхархо хилар Отарех, цудухьа вийхар из цу хана Телаве болх беш хиинача иллеи халхарец пачча хьалкхен ансамбле болх бе. Из дар 1948 шера. Цу ансамбла кулгалхочо Махатерашвиле Перуза кхы а чIоагIагIа шаьрдеш, профессиональни дагIа тIа доаккхаш тоалуш укхан халхар. Ансамбле баь болх чIоагIа накъабаьлар Отарена Советски Эскаре гIулакх де тIахьийхача хана. Укхала Отарех хилар дивизионни ансамбла художественни кулгалхо.

Хоза ха яр из, яхаш, дагадувц Отаре из ха. Салташа меттел бахархоша а Iалаьмате хоза хеташ, сакъердалуш тIаэцар тха ансамбль Армера цIавеча. Тбилисерча культпросветучилище деша отт Отарий. Цу хана училища хореографически отделене заведующи вар цIи хоза халхархо Вахтанг Михайлович Чабукиани.

Училище чаккхъяьккхача 1959 шера дешаш шийн вахар Нохч - ГIалгIайчена дийзал Мунджашвиле Отаре Шалвовича. Цун нана Сано ГуржегIа бахача нохчех я, цудухьа Отарена дика йовз вайнахьа

фольклор, оамалеш, кхетаду вай халхараш. Цудухьа вех из Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен иллеи халхарен ансамбла кулгал де. Цига Отарий Шалвовичах кул вайнах ха ансамбла керттера балетмейстер. Профессиональни балетмейстер воча гIоне шийн тайпара тоабелар ансамбла болх. Профессионально тоадаь, шаьрдаь Кавказа тайп-тайпарча къамий халхараш юкъедоаладир цо ансамбла репертуара. Цига хьахилар Нохч - ГIалгIай массови халхар, адыгейски, хIирий, гуржий халхараш.

Ансамбла из чIоагIа белаш вале а, вайнахьа халхарий кховнен йоанхо ер вола Отарий культпросветучилище хореографически отделене балетмейстерала хьожаву. Республика чIоагIа эшаш яр профессиональни кийча йола кадраш. Цудухьа бехктонхам дика кхетабеш тIаэц Отаре из керда болх.

Ер 22 гIа шу да из болх беш Отарий хьаьвоагIа.

Соахка дар из. Культпросветучилища халхара зал. АргIанара репетици. Белаш гIоабаьнна ба халхара уроке баьхка катий нахи мехкарийи. Чувовл педагог. Цхьхха соц гIар. ХIаравар дIаотт шийн моттиге.

ДIайолалу репетици. Хьанаьхи, лакхагIа айбе ког, хIаьта Iа, шаьрагIа ловза. Укхаза пружина санна сетташ хила деза кулгаш а дегI а.

Цига, хIара деша репетици сиш, тайп - тайпара сакъердаме халхараш кийчлеш, укх 22 шера укх училище болх беш хьавоагIа из. ХIаьта вай лакхе дийна гIалгIай фольклорни халхар телевизионни фестивале гIолла вайна дайнад. Шийна хийттар, цо дийрхIар балетмейстеро укхаза кхоачаш а даьд: безам тIабодаш сакъердаме халхар хиинад цунах, тIах аьнна сихеи композиционно хозеи.

Дукха да Отаре Шалвовича профессиональни а самодеятельни а сцена тIа кийчдаь, наьха безам тIабодаш дола халхараш. Царех из «Хьаста юхе» яха йоIой аIамигача сагои деш дола халхар, «Ловзашка сатессал» яха дукхача наха ду халхар.

Вай художественни самодеятельность Москве йолаш, из халхар бIаргадайнача «Березка» яхача ансамбла кулгалхочо Надеждинас Iалаьмате бокха мах бир цун, хоза оттадаь хиларах, тема мIоарра йолшхаш хиларах.

Хийла хиннай Нохч-ГIалгIай АССР художественни самодеятельность Мунджашвиле Отарий Шалвовича кийчъяьча программана Москве хулача фестивалашка дакъа лоацаш. Массала тьалхара дипломаш доахаш цIа а ихай.

МоллагIча сагага хатта тарлу фу тIехьале йитай Iа, аьнна? Из тайна хаттар шийна дойя, дизза икои дала торо йолаш ва Отарий Шалвович: республика районашка, юрташка меттел, Нохч-ГIалгIайчен арахьа а бIаьш бола специалисташ ба Отаре кийчбаь художественни самодеятельносте болх беш, дукха ба царех профессиональни искусства дакъа лоацаш а. Уж ба Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни артисташ — Януркаев Сайдамин, Эдисултанов ШитIа, Могушков Ахьмад, Бухарова Галина, Худаев Майрбек. Черски - Балкхарой АССР заслуженни артист Дидигов Мухьмад, Нохч - ГIалгIай АССР искусствай заслуженни деятель Элембаев Тапа, Российски Федераце заслуженни болхло Гапапхоев Мухьмад, Дагестански АССР халкъа артист Арсаханов Казбек, кхы дукха бараш.

Дика специалист, вокха педагог хиина ца Iеш, Iалаьмате хьаьцала саг, дог цIена новкъост, камаьрша фусамда ва Отарий. Цун ва ши воI, шиъ йоI. ВокхагIа вола воIи, йокхагIа йола йоIи болх беш ба, хIаьта оIамагIбараш деша ба.

Лоаца аьлча, хьаьцала, барт - цхьоагIо йолаш дезал ба Нохч - ГIалгIай АССР культура заслуженни болхлочун Мунджашвили Отарий Шалвовича бар. Из везаш а лоархIаш а волга ховргда, тайп - тайпара дола новкъосташ, хьехам эшаш, хIара деша из волча ухаш бола нах бIаргабайча. Шоаш лехар цигара кора ца доагIаре цунца вIашагIкхетарах шоай дегашка йиза сатем ца оттаре, уж нах цига ухаргбацар. Уж ца бoаре, царца цун хьашт дацаре, даим йийла цу наха цун цIи а хургьяпар.

АБАДИЕВ Бек.

СУРТА ТIА: шийн ученикаца — Черски - Балкхарой АССР заслуженни артистаца Дидигов Мухьмадаца, (аьрдехьаравар). Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни артистаца Януркаев Сайдаминаца (аьтехьаравар) вIашагIахийттав Мунджашвили Отарий Шалвович.

НАХАЦА IИМЕРЗА ЙОЛАШ

IуйрIийна сецца, тхьайса уллача сага кхийтта вай геттара мерза хулача хана, цIаьтха техар телефона гургал.

Телефон отташ вар Грозненски гарнизона тIема госпитала хирургически отделене дежурни лор хирург Иванелло Юрий Михайлович. Отделене хала лалар йола унахо кхачарах хоам а беш цо аьлар:

— Жи, Нади, сиха кийчлелаь, хьона тIехьа машина йитай аз, вай шинне а сихо ца йойя, пала тарлуш халача хьал тIа ва саге.

Ше баракъаш тIадувхашше а саьатагахьа дIахьежар Надя. бийсанна ило сахьат даьнна ха яр. Дукха ха ялалехьа шийна тIехьиечача машинаца госпитале хьакхаьчар Надя. Операци дIайолаяра кийчо дь яьннар. Из дIайолайир хирурга Ю. Иванеллоси йоккхагIйолча медицински сестрас Попова Надеждаси.

Хален чоалханен йоацаш лоархIаш я аппендицит дIаяккхара операци, бакъда, укхаза нийсъенна моттиг къаьстта яр. Аппендикс шйикха а шйикха еррига че дIаловцаш дIаекъаенчаяр аппендикса чура нол, деррига цIий талхара кхерам а оттабеш. ДукхагIча даькъе ах саьата чакхйоалаш йола операци диъ саьата соагIа гоалар. Массехк ди даьлар цул тIехьагIа. Йийраьчо сйлтечо дег тIара барнал аьлар шийн вахар бахьан къовсам лоаттабаьча лораша. ХIаьта белгаллакхя дера, из операци еча хана Надя балха хила ца езаш хиннилга. Нохч ГIалгIай паччахьалкхен университете дешаш йола Попова Надежда балхара мукъалийта биьлатгIа бутт бар. Из яр шийн диплома защита е кийчлуш.

...Сага вахар даим цхьан метте латтац. Ер кхоалагIа бутт ба цо госпитала лаборторе начальник а йолаш болх бу. Бехктокхамеи чоалхаеи да цо хIана кхоачашду декхараш. Цо яьча анализашка хьежжа, унахочун дарба дара шоай дIахо бола болх вIаштIехьбоах терапевташа, хирургаша, кхыча лораша. Из дика кхетаду Надяс, кхыча тайпара гIулакх хила а йиш мичай, хIана аьлча, цо яьъбаь диплом болх а бар цIий дикал лакха лоаттаяра де эшачох, цун йокхача лоархIамах дувцаш. Сел дика из болх яьбаь хиларах тIехдика оценка оттаьяр цунна.

— Тахан дилла кхоачашхиннад даим са дагa лаьтта гIулакх — наьха унахцIенно бахьан къовсам лоаттабар. Из кхоачашдара аз хьабена къахьегама никъ атта хиннабеце а, сона дика карагIдаьннад айса дIамига йолча хана деша кхоачашде лийрхIар — яхаш дувц Надеждас, шийн вахарах, къахьегамах.

Медучилища а яьккха цхьоалагIча горбольница хирургически отделене медсестра а йолаш болх бе хьожаю из. Ше мел дер дикеи сихеи де Iемача йоIо укхаза гойт шийгара масал; новкъостий а унахой а, раьза ба цо беча балха, цун белама, Iимерзала.

Цу хана каст-каста укхаза воагIаш хул шийн воллеташ болча Грозненски гарнизона тIема госпитале болх беш вола хирург Ю. Иванелло. Надяс беча балха раьза волга цо дезар ду из шоай отделене балха яра.

Из дар 1973 шера. Попова Надежда хьайоагIа госпитале болх бе. Ши шу я даладехьа из тхьоажа йоккхагIйолча медсестрала. ХIанз Надяй доалахьа ба хирургически отделене, болх беш бола тIамагIча медперсонала болхлой. Хьалха ца шиннача тайпара тоаду цо укхазара хьалаш, раьза ба цунна беррига новкъостий а унахой а. хIаьта госпитала начальника йехар ду дIахо а деша аьнна шийгара университете деша отта направлене а луш.

ХIанз лакхера образовани а йолаш йоккха практика йола болхло я Попова Надежда. Ше хIанз болх беча лабораторни отделене а дика лостам баьб къонача начальника. ХIара прибора, инструмента лаьрхIIа шийн моттиг я, анализаш дIаяла чувевалоа дукьал йоагIа бевзаме, Iимерза еза енна йола начальник.

Мел эшар даь лынначул тIехьагIа хоатт анализаш кийча маца хила еза, цул тIехьагIа шийн белгаларча моттиге дIаухттаю анализаш е еза цIий, кер тура соа чуйола пробиркаш. Шеко яц эшшача хана тIехдика техка йола анализаш кийча хургхиларах, дIахо сага де дезача дарбана дика гIо деродолаш уж хиларах.

Р. АУШЕВ.

СУРТА ТIА: Н. Попова.

Автора сурт.

Редактор **Т. А. ТЕБОЕВ.**

Унахоцlенон службо

ОНКОЛОГИЙ ТОЛАМАШИ ДОГДОАХАРАШИ

Экономически дегIадаьхкача мехкашка нах бовра бахьанашта юкъе шоллагIа моттиг лоац кхерамеча дестамаша (хьалхарча моттиге — дега-сосудисти лазараша).

АПН корреспондента Юрьев Феликса дехарагIа вай мехка хIанзарча хана онкологи малагIча хьала тIа я дувц Ерритсоюзни онкологически Iилмий центра генеральни директора заместителя СССР медицински Iилмай Академе бокъонца волча члена ТРАПЕЗНИКОВ Николая:

— Сага тIаовлаш кхерамe лоархIаш йола хIамаш хилар хоаш хиннад гаьнна къаьнача хана а. Амма уж дестамаш керттерча даькъе ха якхча наха хулаш хилар бахьаи долаш (аIамигача сагал бIаьзза сихагIа хила тарлу 70 шу даьнна къонах ракх цамогаш). дукха даьрна хиннадац уж лазараш. Кхьметтал яха бIаьшере чакхйоалаш лаьттача хана а тIехь дукха нах бадапар «шоаьста рак хила езача ханнала», европейски мехкашка саго вахаш йоаккхаш хиина юкъера ха 35 шерал тIехйоалаш ца хиинача хана.

Микробиологи, гигиена эпидемиологи дегIаяро йиш хилийтар инфекциония лазарех цамогаш хулга лохле а каташ. Йоаккха ха йIаьхье а XX бIаьшере йолаеннача хана уж лазараш тIехьашка даьлар, уж хилаш Европа а Америка а дегIадаьккача мехкашка нах боара керттера бахьанаш. Дега-сосудисти лазарашта тIехьа цар метта дIаоттар кхераме лоархIаш йола керда дестамаш. Медицински Iилма керттерча дестамех цаI хиле дIаоттсннологи. Цитологе, генетика, биологически химе, патологе, иммунологе, вирусологе, радиологе толамаш хIаьта иштта хирурге, клинически медицина кхыча доккхаша хьадир комплексни теоретически экспериментальни клинически онкологи хазхиина дIаоттара а дегIаьхара а эша хьалаш.

Кхерамеча дестамашка [illegible] бахьаша советски мидацаш тIехьарча шерашка дикка толамаш дакха хилар [illegible]. Цар регистраци яьча шийн миллионов гаргга [illegible] онкологически унахо [illegible] тIема ца [illegible] 750 [illegible] дарба [illegible] 10 [illegible] [illegible]

мийн лоархIамегIара бигь лостам.

Цкъа-дале этиологии (лазара бахьанаш) дестамий патогенези (организме лазара процесс дегIаяхара механизмаш) йовзара тIадерзадаь дола молекулярно - биологически тохкамаш. Уж тохкамаш дегIаахар бахьан долаш торо хиннай клеточни онкогенаш, клеткана малигнизаци (вола тайпара дестам кхы а харцахьа далар) яра процессерча вирусни кхычеи факторий лоархIам бовзара гоана хьара балхаш вIашагIтоха.

ШоллагIа - дале, дукхагIча даькъе дехкашцеи цихолгашцея деча лабораторни балхашкара сага хула рак дегIаахара гIо деш йола фактораш йовзарга дола йиш хулийта эпидемиологически тохкамаш.

КхоалагIа - дале химиотерапевтически иммунологически лехамаш а чулоацаш дола дестама молхашца дарба дара балхаш. Хирургически лучевни дарбан методаш шерра дегIаяьхкича хана йиш я дестама комплексни терапеица керда толамаш дала.

ДиаьлагIа-дале, кхерамеча дестамашта юххьанцо диагностика яра даьхара тохкамаш. Хьалха ше хиннача бесса актуальни а долаш дус «Рак юххьанце гучаяккхара Iоамал кхаттох» яха унахцIено лорияра Дерригсоюзни организаце лоаьне. Иштта гIулакх эттача дукхагIа долча кхерамеча дестамашта толаме дарба де йиш я тола.

Дерригача дестамашта юкъе Iалаьмате бокхий лоархIам болаш да рака эпидемиологи йовзар. Вай йовзал ма рахкара, из дIа ма йода совсбал ца вахар дашира массарам, амма кхаллах [illegible] мIезигагIа лул цу лазарах цамогаш.

«МаIачи наха» дукхагIа хулча лазарашта кхыча моттигаш доал [illegible] раш, шолагIа — гаьта рашо. Статистически [illegible]

ча чакхбоалача транта дестамашта юкъе сийга рак кIезиглуш латт, амма хьаду сомачеи духхьала арадовлачеи шергашта рака лазараш хилар совдоаккхаш дола хьалаш. Дукхача даькъе из дуваденна да кхачаи структура хувцаялларца. Теркам шийла тIаолаш хIама да цхьадола дестамаш Советски Союза духь-духьача регионашка шо-шоай тайпара даржаш хилар. Масала, бiа кхача чакхбувлача шерга хула рак дукхагIа нийслу Юкъерча Азе республикашкеп Казахстанеп, хетаргахьа, цун бахьан да укхаза дилла бIайха кхача буаш а геттара дIайха чай мелаш а хилар.

Кхалнаха хулача дестамех дийцача, белгалдоахаш да матка шейкана хулча ракaх цамогаш кIезигагIа хулаш хилар хIаьта цунца цхьана шурий железашта хулача рака лазараш совдувлаш хилар. Дунехача мехкашка долаш дола из хIама хулаш да шурий железашта хула рак кхалнаькха физиологи телхаяра дувзаденна (масала, абортанйа, бера-наьха хьо кха ца ларца, кхыдараша).

Дика шеръяй шийн торонаш рака химиотерапе. ДукхагIа хиннай дестама дукъалара препараташ. ДукхагIа да цар химически строено тайпаш.

ТIеххьарча хана чIоагIа теркам тIаухийт организма иммуни сердала регулире клеточни механизмаш кхерама дестам дегIаахара йола цар лоархIами бовзара. Дестамаш хьакхилоеи дегIаахареи процесса биологически вIийдеиш технико йиш хилийтай керда хьакхилча кхерамеча дестамий антигенни структура башкилонаш, цар иммунодиагностически иммунотерапи кхета яра чIоагIа лоархIамеча массески юкъарча принципа формировани е.

ЧIоагIа лоархIаме ер хана керда хьакхули кхерамe дестамаш уж хьахулашцаи гучадаьхар. Из да Iилма тохкама институтий сетан республикашкарча [illegible] станцииеча.

комплекса лоархIамегIарча декхарех цаI. Цу учреждениех дукхханешка хьаяй, лазар ма хиллинте гучадаккхара эффективность дика лакхъеш йола эндоскопически, рентгенодиагностически кабинеташи отделенеши, радиоизотопни диагностика лабораторeш. Дукха гIулакхаш ду специалистий - онкологий кадраш кийчъяра. Медицински вузашка хьаяй 70 совгIа онкологе кафедрeи курсеи, хьаяй лораштеи преподавателашта - онкологаштеи специализаци ярен совзал лакхъяреи система.

Рак хилалехьа хулаш долаш лазарашa дестамий юххьанцара формаш хьалхе гучаяхаро новкъостал ду бахача наха массови профилактически хьажараш даро. Уж шерагара шерага дукхагIа хулаш доагIа. Духхьала 1981 шера хьежаб лораш цу гIулакха лаьрхIа 121 миллион саг совгIча нахага.

ТIеххьарча шерашка даьча тохкамаша хьахьенхад, юххьанца дестама клетка хьахилларгара дестам клинически гучадаларга кхаччалца йоа за шин шерагара вохкI шерага кхоачаш хилар. Кхерамe дестамаш - клинически регистраци еча сталега кхоачилеш йола процессаш гучаяха гIо ду хIанарча тенарча диагностически техинно.

Дика кхоаченний хIана дарба дара система а Традиционни хирургически юкъегIорташ санна шерра пайда ийбу химически, лучевой, комбинировании методех. Электроний супервольтни сихдерганна облучени яра йиш хилийтай кхерамe дестама комбинированни облучени оала кендача тайпара делале. Лучевой терапеь дарба ду хIара поаларгIча онкологически унахочо Цу тIа бокъонца бетгибаьча пациентий кхоалагIча даьк1а дарба лечара цун лоархIам керттера а хиинаб.

УнахцIено лорияра практически йекъараш кхеталеча бокъонача лоархIаме да кхерамe дестамашт наьча Нечаьалаттеи программа [illegible] ма чу дола дола Iилмаш тохкамаш 150 Iилмай учреждение балхий комплекса координаци СССР медицински Iилмай Академе керда хьахулача кхерамeча дестамаш [illegible]

(АПН).

ХЬАЕЛЛАШ Я РАБСЕЛЬКОРИЙ ШКОЛА

НГIАССР телевидении радиовещании Госкомитете шийн болх дIаболабу болхлой юрташкарчей корреспондентий шера йолча школо. Школе деша дIачуэц болхлой юрташкареи корреспонденташ, радио, телевидене, кепайоазон активисташи штате боаца корреспонденташи, болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхера нах, колхозхой, студенташ, дешархой. Школе цар Iомаргьа радиои телевидении жанраш, радио чуи телевидении гIолла передачаш е Iомалургба уж, радиотележурналистика истории теории Iомаергьа. Цар дикъа лоацаргда практически семинарски занятешка, йовзаргьа радиотелевизионни оазаш дIалазъи юха хьалехеи техника. Школа чакхьяьккхаргий, йиш хургьа радиои телевидении штато боаца корреспонденташ хила а цул тIехьагIа новкъа деладенна из гIулакх даим кардаца а.

Рабселькорий [illegible] деша боагIараша хьачулла [illegible] НГIАССР телевидении радиовещании Госкомитета председателa цIерагIа язъдь заявлени, образованех долча документа копи, партийни, комсомольски а профсоюзни организаце рекомендаци.

[illegible] дIаболалу укх шера 17 ноябре.

[illegible]

С. ТАСУЕВ,

рабселькорий школа директор

ТЕЛЕВИДЕНИ

I ПРОГРАММА

14 ОКТЯБРЬ

8.00 — «Хаъ».
8.45 — «Мичад шо, зурманчаш?»
9.30 — «Деррнгнена безхтонхаме». Художественни фильм.
10.55 — Производственни гимнастика.
11.25 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — Кхачаи программа — Дерригача хальха гIулакх. Телевизионни документальни фильмаш.
15.30 — ДIалохк Е. Сорокинаси РСФСР заслуженни артиста А. Баянерви.
16.10 — «Эрсий къамаьл».
16.40 — «Революце доттагIийи моллагIийи». Телевизионни документальни фильм.
17.30 — «Сакъердаме стартаж».
[illegible] — Миллионий ленински университет. «Экономически экономика».
18.45 — «Тахан дунеи тIа».
19.00 — «ДоттагIаш». Телевизионни журнал.
19.30 — «Позрангие» яха художественни фильм. Сценаре автори режиссери Н. Губенко.
21.00 — «Хаъ».
21.35 — «А. В. Неждановай цIарах».
23.00 — «Тахан дунеи тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — IуйрIанара гимнастика.
8.20 — [illegible] фильм.
8.50, 9.40 — М. Ю. Лермонтов. «Купецаа Калашниковах» дола [illegible]
9.00 — [illegible] фильм.
9.10, 13.20 — Испански мотт.
10.05 — Астрономи.
10.35, 16.55 — И. С. Тургенев. [illegible]
11.05 — П. И. Чайковский. [illegible]
12.00 — [illegible] — География, 5 класс.
12.35 — [illegible]
13.30 — [illegible] фильм.
15.15 — «Кердадараш».
17.10 — [illegible]

15 ОКТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаъ».
8.45 — «Позрангие» яха художественни фильм.
10.15 — «Хальха [illegible]».
10.30 — «Кагирхой адресаш».
11.30 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Гуйрен [illegible]». Телевизионни [illegible] фильм.
15.00 — Н. Пальфи. Е. Петров. «Вахарен [illegible]».
15.55 — «Тамашийна доаца тамашийнахар».
16.25 — «Кагирхой кхоллам».
16.55 — Телевизионни документальни фильм.
17.25 — Фильм бохча чоалхагIа. «Дошо [illegible]». Телевизионни [illegible] фильм. 1-ра сери.
18.45 — «Тахан дунеи тIа».
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат «Спартак» — «Арарат».
21.00 — «Хаъ».
21.35 — «Эрсий музей». Фильм 2-гIа.
22.05 — СССР [illegible] Дунехьа [illegible] дета артистий концерт.
22.40 — «Тахан дунеи тIа».
22.55 — «Поэзи арахьарча эстрада ашараш ритмашка».

II ПРОГРАММА

8.00 — IуйрIанара гимнастика.
8.20 — «Алтайски этюдаш». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — А. С. Пушкина фильмаш, 4 класс.
9.05, 13.15 — Англиски мотт.
10.05 — ПТУ [illegible]
10.35, 11.35 — История, 7 класс.
11.05 — Эстетически [illegible]
[illegible] — Н. В. Гоголь. «Тарас Бульба», 6 класс.
13.55 — «Гуйрен [illegible]».
14.15 — «Хоами [illegible]». Дошаргашта лаьрхIа бола [illegible] хара передача.
14.30 — [illegible]
[illegible]

[illegible] — [illegible]
[illegible] — «Дешна [illegible]» (эрсий меттала).
[illegible] — Керда [illegible] (эрсий меттала).
[illegible] — Керда [illegible] (эрсий меттала).
[illegible] — Керда [illegible] (гIалгIай меттала).
[illegible] — Хоамаш.
[illegible] — «Дека [illegible]», (гIалгIай меттала).

[illegible]

19.00 — Е. Чебалин. «Веда дIахьачача доалахь са даьлла». Радиоспектакль.
19.30 — [illegible]
19.55 — «Тирра [illegible]». Литературно-[illegible] композици.
[illegible] — [illegible] концерт.
[illegible] — [illegible]

15 ОКТЯБРЬ

[illegible]

РАДИО

[illegible]

ТХА АДРЕС: 364007, г. Грозный, Маяковски ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; [illegible]
НАШ АДРЕС: 364007, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; [illegible]
[illegible] «Грозненски рабочий» [illegible] Маяковски, 92. [illegible]